

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Yılmaz TUNÇ** tarafından Anayasanın 98' inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96' ncı ve 99' uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Mahmut DİNDAR

Van Milletvekili

“Zorla kaybedilme” hukukun ve kişisel güvenlik hakkının egemen olmadığı toplumlarda yaygın bir insan hakkı ihlalidir. Küresel savaş halinin ve çatışmaların ağırlaşması, bu suçu daha yaygın hale getirmektedir. Birleşmiş Milletler’in tanımıyla “zorla kaybedilme; kişilerin, devlete çalışan veya devletin yetkilendirmesi, desteği ve bilgisiyle hareket eden kişi veya gruplar tarafından tutuklanması, gözaltına alınması, kaçırılması veya herhangi bir biçimde özgürlüklerinden yoksun bırakılması; daha sonra bu kişi veya grupların özgürlükten yoksun bırakmayı inkâr etmesi veya kaybolan kişinin nerede ve ne durumda olduğunu gizlemesi ve sonuçta kayıp kişinin, hukukun koruması dışında kalmasıdır.”

Zorla kaybedilen kişiler yaşam hakkını koruyabildiği durumlarda dahi kalıcı/geçici fiziksel ve psikolojik tahribatlara maruz kalabilmektedir. Öte yandan akıbetleri belirsizliğini koruyan kayıplar ve cezasızlık kültürüyle korunan failer, mağdur ailelerin yaralarının sarılmasına engel oluşturmaktadır. Türkiye’de “Cumartesi Anneleri, zorla yerinden edilmeler ve faili meçhul” konuları başta olmak üzere “zorla kaybedilme” başlığında çok kapsamlı toplumsal travmalar yaşanmıştır.

BM Genel Kurulu, 21 Aralık 2010 tarihinde 65/209 sayılı kararıyla 30 Ağustos’u “Uluslararası Zorla Kaybedilme Mağdurları Günü” olarak ilan etmiştir. Bu önemli günde, doğrudan yaşam hakkı ihlaline yol açan zorla kaybedilmeden dolayı mağdur olanlar anılmakta ve mağdur ailelerin kaybolan yakınlarının akıbetini öğrenme çağrısına dikkat çekilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu “Zorla Kayıp Edilmeye Karşı Herkesin Korunmasına Dair Bildiri”yi, 18 Aralık 1992 tarihli toplantısında 47/133 sayılı kararı ile kabul ve ilan etmiştir. Bildiri’ye göre: “Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, resmen kabul edilen bir tutulma yerinde bulundurulmalı ve bu yerlerde özgürlüğünden yoksun bırakılan bütün kişilere ilişkin güncelleştirilen bir resmi kayıt tutulmalıdır. Bu kişilerin tutulmasına, nakledilmesine ve tutulma yerine ilişkin bilgiler, ilgili kişiler aksini istemedikçe, aile üyelerine, danışmanlarına ya da bu bilgiyle, meşru olarak ilgilenen diğer bütün kişilere derhal iletmeli ve bu konuda yasal bir nedeni olmadan bilgi vermeyi reddeden görevliler için ceza öngören kurallar getirilmelidir.”

Zorla kaybedilmelere karşı insanların korunmasını amaçlayan “Zorla Kayıp Edilmeye Karşı Herkesin , Korunmasına Dair Bildiri’nin” ilanından sonra “Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme” 20 Aralık 2006 tarihinde BM Genel

Kurulu tarafından kabul edilmiştir. 23 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşme, fiili savaş durumu, savaş tehdidi, ülke içinde siyasal istikrarsızlık veya başka herhangi bir kamusal acil durum dâhil olmak üzere, bütün zorla kaybedilmelerin önlenmesi ve bu suçun dokunulmazlık adı altında görmezden gelinmesine karşı mücadele edilmesini amaçlamaktadır. Bu uluslararası sözleşme, zorla kaybedilmeye ilişkin en etkili sözleşme olma özelliğini, getirdiği hususi koruma ve izleme mekanizmasından almaktadır. BM üyesi birçok ülke tarafından imzalanan Sözleşme'ye Türkiye henüz taraf değildir. Bu kapsamda, Türkiye, zorla kaybetmeler konusunda, diğer pek çok konu başlığında olduğu gibi geçmişle yüzleşmek amacıyla kapsamlı bir politika dönüşümüne ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla yasama faaliyetleri hızlandırılmalı, zorla kaybetme bakımından zamanaşımının işlemeyeceği konusu güvence altına alınmalı, mevcut cezasızlık politikasına yol açan teamüller, hukuki düzenlemeler ile terk edilmelidir.

Bu bağlamda:

- 1) Türkiye'de her yıl kaç kişi için kayıp ilanı verilmektedir? Bu kişilerin yaş, cinsiyet ve nüfus kütüğü yeri dağılımı nedir? Bu kapsamda kayıp ilanı verilen kişilerden ne kadarı BM tanımına uygun olarak "zorla kaybedilme" kapsamında değerlendirilmektedir?
- 2) Türkiye'de 1980'den günümüze gözaltına alındığı iddiasından sonra kaybolan kişi sayısı kaçtır? Bu kişilerin yaş, cinsiyet, doğum yeri dağılımı nedir?
- 3) Türkiye'de 1980'den günümüze zorla kaybedilme suçu işlemesi nedeniyle soruşturmadan geçen, cezai yaptırıma maruz kalan kamu görevlisi sayısı kaçtır?
- 4) Türkiye'ye bağlı güçlerin Suriye ülkesi topraklarını yönettiği bölgelerde 2016'dan günümüze "zorla kaybedilme vakalarına" dair bir araştırmanız mevcut mudur?
- 5) Türkiye "Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'ye" neden taraf olmamaktadır? Bu kapsamda yakın gelecekte sözleşmenin onaylanmasına ilişkin bir planlama mevcut mudur?